

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Антоанета Петрова Алипиева

относно дисертационен труд **„Детективи, разузнавачи, Студена война: криминалната и шпионската литература в сравнителна перспектива“** за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в докторска програма „Теория и история на литературата“, в професионално направление 2.1. Филология с кандидат **доц. д-р Морис Наме Фадел**.

Представеният от доц. д-р Морис Фадел дисертационен труд е важен опит в българското литературознание да се осмислят и подредят криминалния и шпионския жанр в новата българска белетристика. Той последва книгата на Николай Аретов „Убийство по български. Щрихи от ненаписаната история на българската литература за престъпления“ (1994), която поставя теоретични и исторически проблеми на жанра. Доц. Фадел значително обогатява темата, като разширява теоретичните постановки, историческия контекст и набора от авторски имена, практикуващи жанра.

В началото Фадел прави нужното разграничение между криминалната и шпионската литература, които в контекста на социализма изпълняват специфични педагогически, политически и идеологически задачи. Предложен е изчерпателен и концептуален контекст на световната класическа криминална литература, който по-сетне ще бъде използван и като ключ към българските варианти на криминалната и шпионска проза. Истинският принос на дисертацията е в изграждането на българския криминален и шпионски разказ по време на социализма. Проследено е използването на разказа в Студената война, и точно тук искам да отбележа една обективна заслуга на изследователския дискурс – този тип проза в България е релевантен на „вражеския“ шпионски разказ, той е негов противовес, чрез който двете обществени и идеологически системи влизат във войната. Искам да кажа, че е избегнато евтиното конюнктурно вземане на страна за сметка на автентичните механизми на историческото време. Това е и един от начините, чрез които Фадел „измъква“ криминалната и шпионска литература от традиционното ѝ етиктиране като масова култура и низов жанр и ѝ придава необходимото значение на значителна литература, твърде важна особено в социологията на обществата.

Изследването визуализира този тип българска литература чрез имената на Павел Вежинов, Андрей Гуляшки и Богомил Райнов. Тук има

нещо, с което не съм съгласна – това е, че криминалните и шпионски произведения на тези автори не са канонни. Мисля, че те са тъкмо канонни в този жанр, по причина, че са най-добрите – и като направа, и като израз на обществото, което ги продуцира. Ако Андрей Гуляшки с прочутия си Авакум Захов ползва опростена схема, наивно и патетично идеологизирана, то Павел Вежинов и Богомил Райнов вече усложняват темата и психологията, а ако използваме една рецензия на Инна Пелева – те говорят за „вътрешния друг“, теза, която Пелева лансира по отношение на Райнов, но бихме могли да я използваме и за Вежинов. Особено при Богомил Райнов дискурсът видимо подготвя преформатирането на световната геополитика и това е отбелязано, макар и неразгърнато в дисертацията на Морис Фадел.

Като цяло, считам, че предложеният дисертационен труд **„Детективи, разузнавачи, Студена война: криминалната и шпионската литература в сравнителна перспектива“** от доц. д-р Морис Фадел е сериозно постижение в българското литературознание. Той надгражда една почти недокосната ниша и то по начин, който е неоспорим. Приносният момент е силен, дисертацията (въз основа на нея има и издадена книга) ще бъде цитирана като основна теза по отношение на този тип литература. Ето защо напълно убедено предлагам тя да бъде успешно защитена и да бъде признато нейното важно място в историческите изследвания на българската литература.

Проф. д.ф.н. Антоанета Алипиева

Белград, 10 май, 2022 г.

OPINION

par le professeur, Doctor de science, Antoaneta Petrova Alipieva

sur la thèse « **Detectives, , éclaireurs , Guerre froide : littérature criminelle et d'espionnage dans une perspective comparée** » pour l'obtention du diplôme de « Doctor de Science » dans le programme doctoral „Théorie et histoire de la littérature“ , dans le domaine professionnel 2.1. Philologie avec le candidat
Professeur associé Dr. **Maurice Nom Fadel.**

La thèse présentée par le professeur associé Dr. Maurice Fadel est une tentative importante dans les études littéraires bulgares pour comprendre et organiser les genres criminels et d'espionnage dans la nouvelle fiction bulgare. Il a suivi le livre de Nikolay Aretov "Meurtre en bulgare. Esquisses de l'histoire non écrite de la littérature criminelle bulgare »(1994), qui pose des problèmes théoriques et historiques du genre. Le professeur associé Fadel enrichit considérablement le sujet en élargissant les énoncés théoriques, le contexte historique et l'éventail des noms d'auteurs pratiquant le genre.

Au début, Fadel a fait la distinction nécessaire entre la littérature criminelle et la littérature d'espionnage, qui, dans le contexte du socialisme, accomplissent des tâches pédagogiques, politiques et idéologiques spécifiques. Un contexte global et conceptuel de la littérature criminelle classique mondiale est proposé, qui servira plus tard de clé aux versions bulgares de la prose du crime et de l'espionnage. La véritable contribution de la thèse réside dans la construction de l'histoire du crime et de l'espionnage bulgare pendant le socialisme. L'utilisation de l'histoire dans la guerre froide est tracée, et ici je veux noter un mérite objectif du discours de recherche - ce type de prose en Bulgarie est pertinent pour l'histoire d'espionnage "ennemie", c'est son contreponds à travers lequel les deux systèmes idéologiques entrent en guerre. Je veux dire que Fadel a évité de prendre le parti de quelqu'un au détriment des mécanismes authentiques du temps historique. C'est l'une des manières dont Fadel « sort » la littérature policière et d'espionnage de son étiquetage traditionnel de culture de masse et de genre populaire et lui donne l'importance nécessaire d'une littérature signifiante, très importante notamment dans la sociologie des sociétés.

L'étude visualise ce type de littérature bulgare à travers les noms de Pavel Vezhinov, Andrey Gulyashki et Bogomil Raynov. Il y a une chose avec laquelle je ne suis pas d'accord ici - que les œuvres criminelles et d'espionnage de ces auteurs ne sont pas canoniques. Je pense qu'ils sont canoniques dans ce genre,

parce qu'ils sont les meilleurs - à la fois dans la fabrication et en tant qu'expression de la société qui les produit. Si Andrei Gulyashki et son célèbre Avakum Zahov utilisent un schéma simplifié, naïvement et pathétiquement idéologisé, alors Pavel Vezhinov et Bogomil Raynov compliquent déjà le sujet et la psychologie, et si nous utilisons une critique d'Inna Peleva - ils parlent de "l'ami intérieur", une thèse que Peleva a lancée à propos de Raynov, mais on pourrait aussi l'utiliser pour Vezhinov. Surtout chez Bogomil Raynov, le discours prépare visiblement le reformatage de la géopolitique mondiale et cela est noté, quoique non développé, dans la thèse de Maurice Fadel.

En général, je crois que la thèse proposée "Déetectives, éclaireurs , guerre froide : littérature criminelle et d'espionnage dans une perspective comparative" par le professeur associé Dr. Maurice Fadel est une réalisation majeure dans les études littéraires bulgares. Il s'appuie sur une niche presque intacte d'une manière indéniable. Le moment de la contribution est fort, la thèse (sur la base de laquelle il y a un livre publié) sera citée comme la thèse principale par rapport à ce type de littérature. C'est pourquoi je crois fermement qu'il doit être défendu avec succès et que sa place importante dans la recherche historique de la littérature bulgare doit être reconnue.

Prof. Doctor de science, Antoaneta Alipieva

Belgrade, le 10 mai, 2022